

FinnCobalt Oy

HAUTALAMMEN LUONTOSELVITYKSET 2024

21.8.2024

FinnCobalt Oy

Ilari Kinnunen

Envineer Oy

Joonatan Lohi

Tuomas Väyrynen

etunimi.sukunimi@envineer.fi

www.envineer.fi

Y-tunnus: 2850396-1

Projektinumero: 11519-011

Kansikuva: Outolampi © Joonatan Lohi

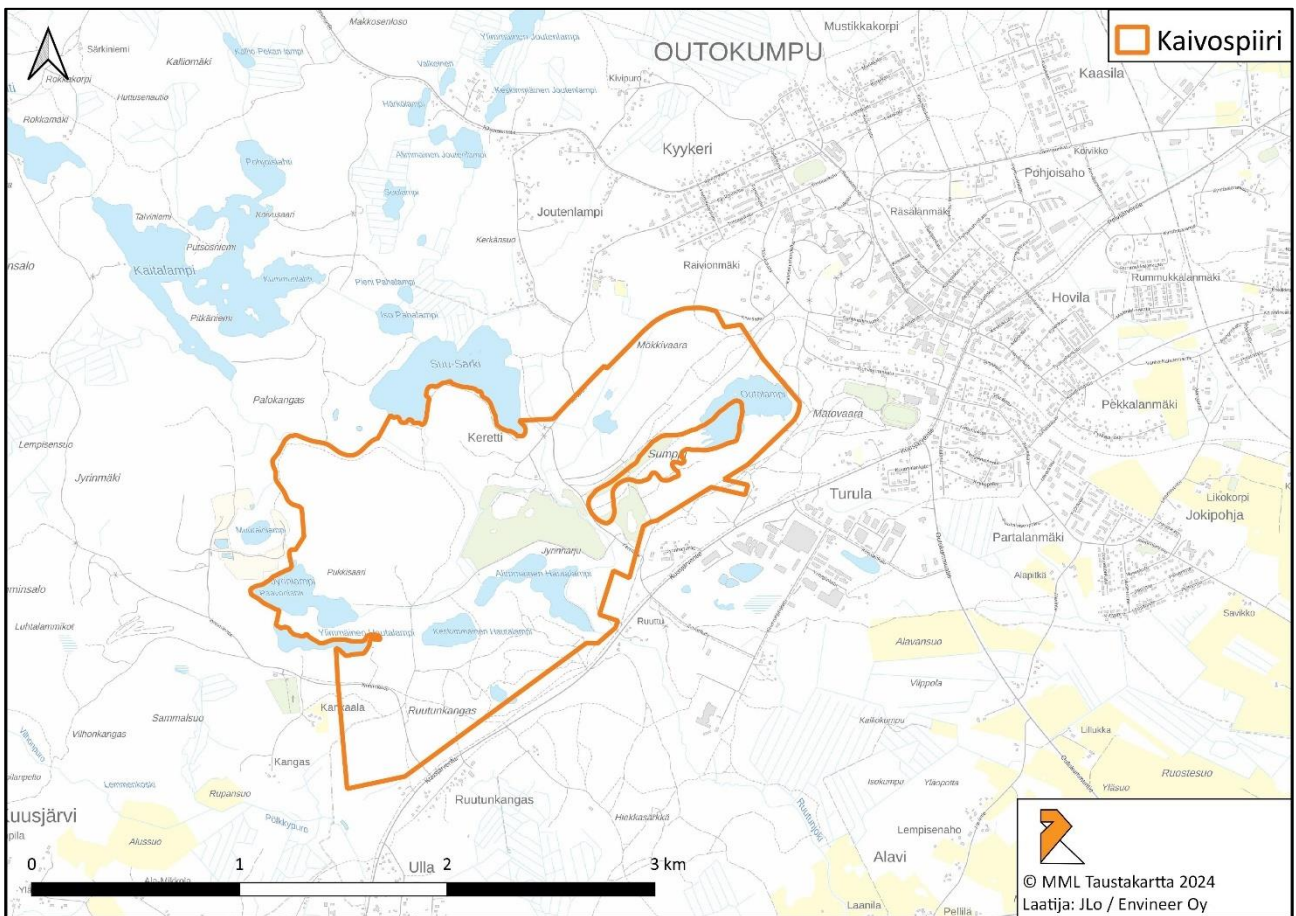
SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto.....	4
2	Viitasammakko.....	5
3	Lepakot.....	6
4	Linnusto.....	8
	Lähteet	11

1 JOHDANTO

Tämän luontoselvityksen tarkoitus on täydentää ja päivittää alueella aiemmin tehtyjä luontoselvityksiä. Selvitysalueena toimiva Hautalammen kaivospiiri sijaitsee Outokummun kunnassa, aivan keskustan tuntumassa (Kuva 1).

Selvitysalueelle tilattiin alun perin viitasammakko- ja lepakkoselvitys toteutettavaksi vuonna 2024, mutta myöhemmin kauden jo käynnistyttyä alueen vesimuodostumille haluttiin tehtäväksi myös linnustoselvitys. Myöhäisen ajankohdan vuoksi tämä pystyttiin kuitenkin toteuttamaan vain kertaluonteisena laskentana.

Kuva 1. Selvitysalue sijaitsee aivan Outokummun keskustan tuntumassa.

Maastotöistä ja raportoinnista vastasivat nuoremmat asiantuntijat Jooseppi Hyvärinen (Biologian kandidaatti) ja Joonatan Lohi (FM maantiede), ja laadunvarmistuksesta johtava asiantuntija Tuomas Väyrynen (luontokartoittaja EAT) Enveiner Oy:stä. Maastotöiden ajankohdat ja sää tiedot on esitetty alla (Taulukko 1).

Taulukko 1. Maast selvitysten ajankohdat ja säätiedot.

Selvitys	Pvm.	Aika	Lämpötila °C	Tuuli m/s	Pilvisyys
Viitasammakko	16.-17.5.2024	22:30-0:30	11-10	0	0/8
Linnusto	17.6.2024	7:30-11:30	15-24	0-3	0/8
Lepakot	10.-11.7.2024	22:45-1:45	16-11	1	0/8
Lepakot	14.-15.8.2024	21:45-1:00	15-13	2	0/8

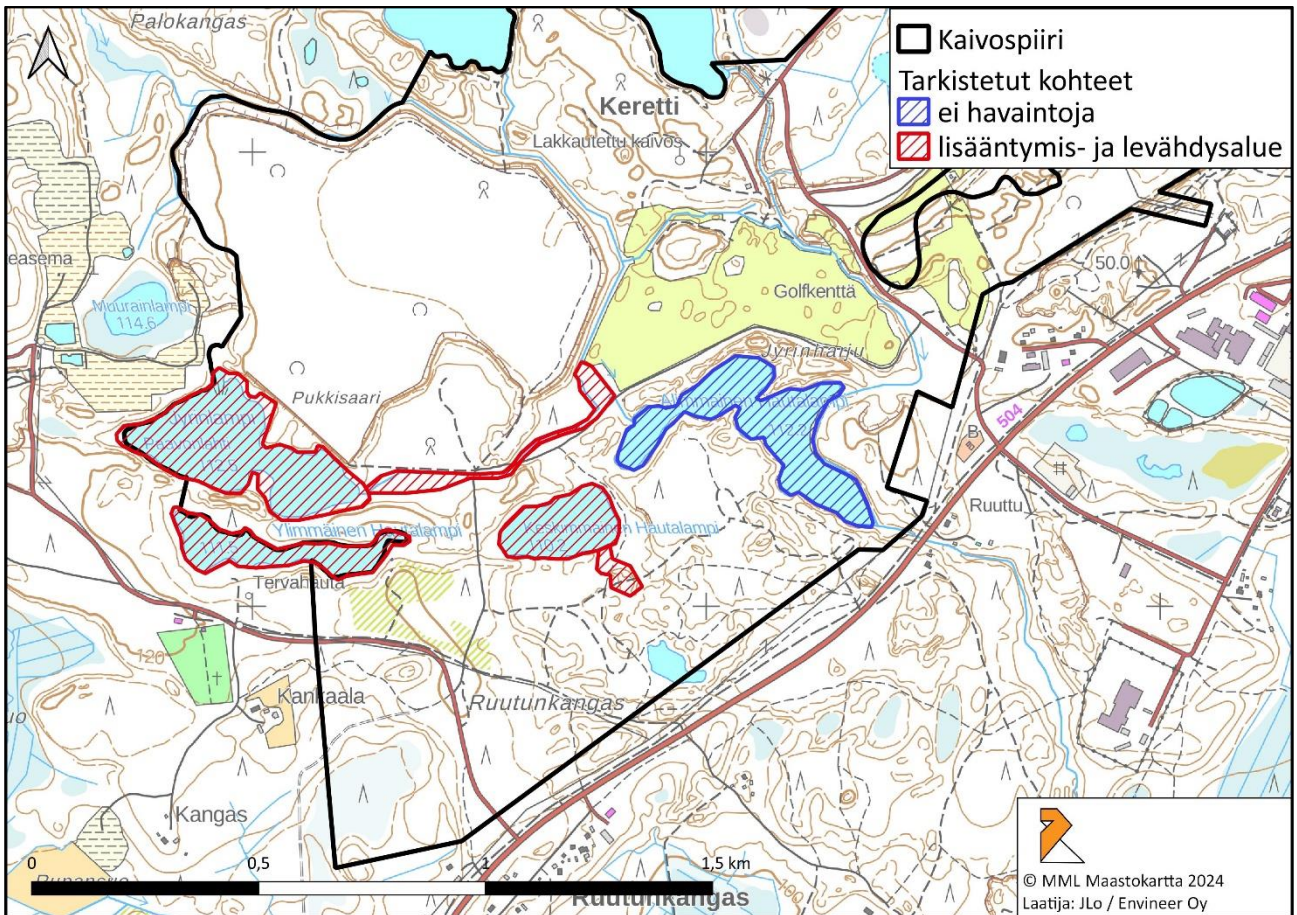
2 VIITASAMMAKKO

Viitasammakko (*Rana arvalis*) kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin. Sen lisääntymis- ja levähdysalueiden hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Se on myös koko maassa rauhoitettu luonnonsuojelulain [69§] nojalla. Viimeisimmän uhanalaisuusarvion (Hyvärinen 2019) mukaan viitasammakko on arvioitu elinvoimaiseksi (LC).

Viitasammakon elinympäristöjä ovat vesistöjen rannat, suot ja erilaiset pienvedet sekä läheiset maa-alueet (Saarikivi 2017). Lajin esiintyminen selvitetään lajin lisääntymisaikaan, jolloin viitasammakko on helppo tunnistaa koiraan soidinään perusteella. Soidinhavaintojen perusteella pystytään suoraan määrittämään lajin lisääntymisalue. Ajankohta on Etelä-Suomessa usein huhtikuun loppupuolelta toukokuun puoliväliin asti, kevään etenemisen mukaan. Pohjois-Suomessa kartoitusajankohta on joitakin viikkoja myöhemmin. Oikean ajankohdan määrittäminen on ensiarvoisen tärkeää, sillä kutukausi saattaa joinain vuosina jäädä lyhyeksi esimerkiksi koleaan sään vuoksi. Oikean ajankohdan löytämiseksi seurattiin aktiivisesti säätietoja sekä laji.fi-havaintopalvelun havaintoja. Viitasammakkokartoituksessa noudatettiin Ympäristöministeriön (Nieminen & Ahola 2017) inventointiohjetta. Maastossa ylös kirjattiin kellonaika, kuuntelun kesto, sääolosuhteet sekä havaittujen sammakoiden arvioitu sijainti ja lukumäärä.

Viitasammakoita kuunneltiin yhtenä iltana/yönä 16.-17.5.2024 selvitysalueen lammilla: Ylimmäisellä, Keskimmäisellä ja Alimmaisella Hautalammella sekä Jyrinlammella. Ajankohta oli sääolosuhteiden ja viitasammakoiden aktiivisuuden osalta hyvä (Taulukko 1).

Viitasammakoita havaittiin runsaasti kaikissa muissa lammissa paitsi Alimmaisessa Hautalammessa, jossa lajia ei havaittu. Tämän lisäksi viitasammakoita oli soidinääntelevinä myös pitkässä ojassa Jyrinlammelta aina golfkentän laidalle asti sekä Keskimmäisen Hautalammen eteläpuolelle syntyneellä tulva-alueella (Kuva 2). Soidintavien viitasammakoiden yksilömäärien arvioiminen oli haastavaa lajin runsauden vuoksi, mutta kullakin kohteella arvioitiin olevan äänessä kymmenestä muutamaan kymmeneen yksilöä. Runsaimmillaan viitasammakko oli Ylimmäisessä Hautalammessa.

Kuva 2. Viitasammakkokartoituksessa tarkistetut lammet ja havaintojen perusteella rajatut viitasammakon lisääntymis- ja levähdysalueet.

3 LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdysalueiden hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Lepakkokartoitukset tehdään hyödyntäen lepakkodetektoria, joka muuttaa lepakoiden ääntelyn ihmiskorvin kuultavaksi. Lajit ovat usein erotettavissa toisistaan äänen perusteella. Kartoitus voidaan tehdä joko aktiivimenetelmällä, jossa kartoittaja kulkee selvitysalueella tai passiivimenetelmällä, jossa passiividetektorit jätetään maastoon havainnoimaan ohilentäviä lepakoita pidemmäksi aikaa. Tässä selvityksessä menetelmäksi valittiin aktiivikartoitus ja laitteena käytettiin älypuhelimien liitettävää ultraäänimoduulia (Wildlife Acoustics Echo Meter Touch 2 Pro).

Lepakoita kartoitettiin heinä-elokuussa kahdella kartoituskäynnillä, 10.–11.7. ja 14.–15.8.2024. Kartoituskerroista ensimmäinen ajoittuu lepakoiden lisääntymiskauteen, jolloin saadaan tarkempi kuva lepakoille tärkeistä alueista (Suomen lepakkotieteellinen yhdistys 2023). Kartoitus kattoi koko selvitysalueen, mutta havainnointia painotettiin lepakoille parhaiten soveltuvilla elinympäristöillä, kuten vesistöjen ympäristöön. Yksipuoliset talousmetsät sen sijaan soveltuvat lepakoille huonosti.

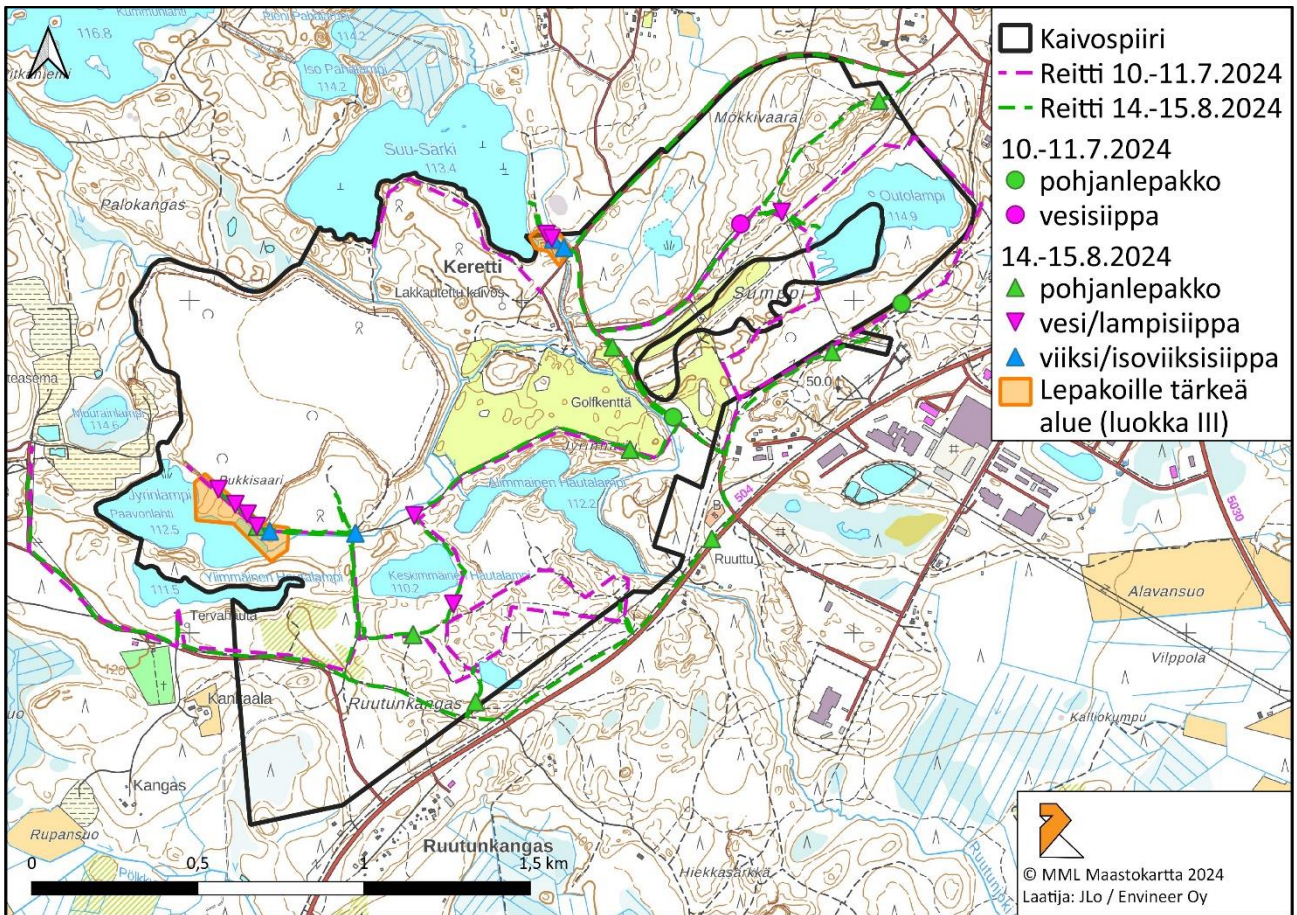
Kartoituksessa alueella kuljettiin joko pyörällä tai kävellen metsässä ja metsäpoluilla. Sääolosuhteet olivat kartoitusöinä hyvät lepakkoselvitykseen (Taulukko 1).

Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen lepakkokartoitusohjeiden (2023) mukaan selvityksen perusteella rajattavat kohteet luokitellaan kolmeen luokkaan:

- **Luokka I:** Lainsäädännöllä suojellut kohteet. Lisääntymis- tai levähdyspaikka sekä sen käytölle kriittiset yhteydet. Hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulain nojalla kielletty.
- **Luokka II:** Erityisen tärkeät kohteet. Kyseessä on ravintoa tarjoava alue, mahdollinen tai todettu tärkeä siirtymäreitti tai näiden yhdistelmä.
- **Luokka III:** Monimuotoisuutta tukevat ja turvaavat kohteet. Muu lepakoiden käyttämä alue. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon.

Alueella tehtiin havaintoja useista lepakkolajeista, joista yleisimpiä ovat pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) ja vesisiippa (*Myotis daubentonii*). Lisäksi tehtiin havaintoja viiksisiippalajeista (viiksisiippa (*Myotis mystacinus*) ja isoviiksisiippa (*M. brandtii*)) ja mahdollisesti lampisiipasta (*M. dasycneme*), joiden tunnistaminen lajitasolle on epävarmaa. Suurin osa havainnoista (21) tehtiin elokuussa, kun heinäkuussa havaintoja kertyi vain 3 (Kuva 3).

Maastokäyntien ja karttatarkastelun perusteella selvitysalueella ei ole soveltuvia lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja, mutta suuri havaintomäärä viittaa sellaiseen alueen lähiympäristössä. Elokuun havaintojen perusteella alueelta tunnistettiin kaksi lepakoille tärkeää saalistusaluetta, Jyrinlammen ympäristö sekä Suu-Särjestä lähtevä oja, joilta tehtiin havaintoja useista lepakkolajeista. Kyseisiltä alueilta ei kuitenkaan saatu havaintoja heinäkuun kartoitusyönä tai alueella on käyty vain kerran, joten nämä kohteet on määritelty **luokkaan III** (muu lepakoiden käyttämä alue) (Kuva 3).

Kuva 3. Lepakkokartoitusten reittijäljet ja havainnot sekä rajatut lepakoille tärkeät alueet.

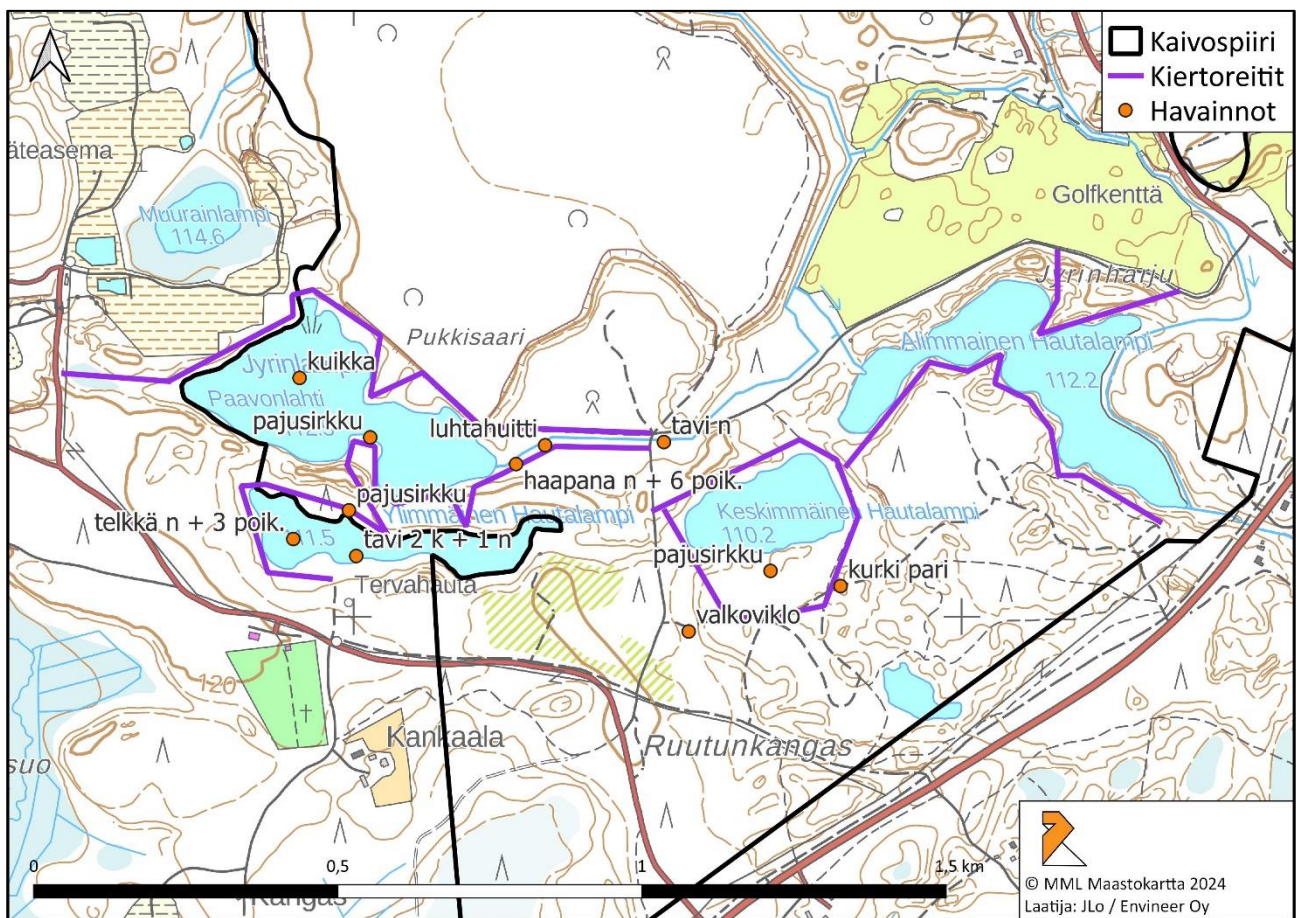
4 LINNUSTO

Vuoden 2024 linnustaselvityksessä keskityttiin selvitysalueen vesistöihin, joilla arvioidaan olevan alueen elinympäristöstä eniten linnustollista arvoa. Alueen pesimälinnustoa selvitetiin yhtenä aamupäivänä 17.6.2024 kiertolaskennalla havainnoiden kaikkia lintulajeja, mutta erityisesti suojelullisesti huomionarvoista lajistoa, uhanalaisia ja lintudirektiivin liitteen I lajeja. Selvitys toteutui vain kertaluonteisena laskentana, sillä selvityksestä tuli pyyntö kesällä kesken selvityskauden. Laskentareitti on esitetty kartassa (Kuva 4). Havaintoja linnustosta tehtiin myös muiden selvitysten yhteydessä.

Selvityksen tulosten perusteella alueen lampien ympäristössä pesiviä vesilintuja ovat haapana, tavi ja telkkä (Taulukko 2, Kuva 4). Haapanalla ja telkällä havaittiin myös poikue. Muita huomionarvoisia pesimälintulajeja alueella ovat valkoviklo (1 pari), luhtahuitti (1) ja pajusirkku (3). Lisäksi alueella pesii mahdollisesti kuikka (havainto yhdestä yksilöstä). 14.8. havaittiin kurkipari Keskimmäisen Hautalammen eteläpuoleisella tulva-alueella, mutta havainto ei viittaa pesintään myöhäisen ajankohdan vuoksi.

Taulukko 2. Selvityksessä havaitut lintulajit.

Laji	Tieteellinen nimi	Suojelustatus
kuikka	<i>Gavia arctica</i>	LC, liite I
haapana	<i>Anas penelope</i>	VU
tavi	<i>Anas crecca</i>	LC
telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	LC
kurki	<i>Grus grus</i>	LC, liite I
luhtahuitti	<i>Porzana porzana</i>	LC, liite I
valkoviklo	<i>Tringa nebularia</i>	NT
pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	VU

Kuva 4. Selvityksissä tehdyt lintuhavainnot. Kaikki havainnot on tehty 17.6. lukuun ottamatta kurkea (14.8.).

5 YHTEENVETO

Vuonna 2024 Hautalammen kaivospiirissä toteutettiin viitasammakko- ja lepakkokartoitukset sekä kertaluonteisena pesimälinnuston selvitys alueen vesistöissä. Viitasammakoita esiintyy runsaasti alueen lammista Jyrinlammessa sekä Ylimmäisessä ja Keskimmäisessä Hautalammissa. Näiden lisäksi lajin lisääntymis- ja levähdysalueisiin kuuluvat oja Jyrinlammelta golfkentälle sekä kosteikko Keskimmäisen Hautalammen eteläpuolella. Lepakoista alueella esiintyy yleisenä mm. pohjanlepakko ja vesisiippa, mutta lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei tunnistettu alueelta. Selvitysten perusteella rajattiin kaksi lepakoille tärkeää aluetta (luokka III: muu lepakoiden käyttämä alue). Linnustosta alueelta havaittiin pesintään viittaavasti ainakin haapana, tavi, telkkä, luhtahuitti, valkoviklo ja pajusirkku.

LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017: 1–278

Saarikivi, J. 2017: Viitasammakko (*Rana arvalis* – Nilsson 1842). Teoksessa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.): Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90–96. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.

envineer.fi